

IV.

A MEGBOCSÁTÁS MIBENLÉTE
A SZELLEMTUDOMÁNY SZEMÉVEL NÉZVE

A megbocsátás szellemtudományos szempontból való jellemzésé-
legjobb az emberi lény tagjainak bemutatásával kezdeni úgy, ahogy
az Rudolf Steiner "Die Geheimwissenschaft im Umriss" c. könyvének
második fejezetében található. Itt ez áll:

"Ami a fizikai test számára a halál és az étertest számára
az alvás, az az asztrálest számára a f e l e j t é s . Azt is
mondhatjuk, hogy az étertest sajátossága az é l e t , az asztrál-
testé a t u d a t , az Éné pedig az e m l . é k e z é s ." (1)

Rudolf Steiner idézett szavait a következőképpen érthetjük:
A fizikai test holttestté változik alig hogy lényünk magasabb tagja
elhagyták, és azok a folyamatok mennek benne végbe, amelyeket min-
denütt megtalálunk az ásványvilágban. Az ásványi anyagban önmagában
nincs élet. Ez az étertesttel hatol bele, mint ahogy ez a növények-
nél történik. Ezeknek, bár van életük, de még nincs tudatuk, lega-
lábbis nem olyan formában, amelyet az ember ismer. Így a növények,
tudat híján olyanok, mintha mélyen aludnának, amit az ember mély,
álom nélküli alvásához hasonlíthatunk.

A felébredés csak a természeti lét következő magasabb fokán,
a tudatot hordozó asztrálesttel való egyesülés folytán következik
be. Az állatoknak van ilyen belső alkatuk, amely már tartalmazza a
tudat kezdeti elemeit. Ezért is találjuk náluk pl. az alvás és ébre-
lét tudatállapotainak ritmikus váltakozását, bár ezek még erősen
különböznek az ember megfelelő tudatállapotaitól. Mert az állatok
"tudatállapotát", amely az asztrálest belépésével jön létre, csak
az ember álomtudatával hasonlíthatjuk össze, mivel az asztrálest
tudata önmagában csupán az álom világosságáig jut el.

Amivel azonban az állat, vagyis a benne működő asztrálest
egyáltalán nem rendelkezik, az a tudatnak következetes, megszakítás
nélküli áramlása és az erre támaszkodó individuális ö n - tudat.
Ilyen öntudattal csak az ember rendelkezik, aki az asztrálestten
kívül még egy individuális "Én" hordozója is. Ezért mondta Rudolf

Steiner ebben az összefüggésben az asztráltestről és az Énről, hogy "az asztráltest az elmúlt dolgokat állandóan f e l e d é s b e meritené, ha az Én nem mentené át őket a jelenbe." (2)

Csak bizonyos beteges állapotokban fordulhat elő, hogy az álomtudatot, mely az asztráltesttől származik, az alvásból való felébredéskor nem ragadja meg kellőképpen és nem világosítja meg a külső érzékszervek kívülről jövő benyomásainak hatása. Ilyenkor az asztráltest "tuláradásáról" van szó, úgyhogy egy bizonyos fokig saját erőivel és a benne élő álomszerű akarattal árasztja el az emberi éber nappali éntudat belső működési területét. Ilyenkor az asztráltest ugyyszólván önhatalmulag megszakítja az őt állandóan átható Én hatását, valamint az Ént hordozó emlékezési folyamatot, miáltal az ember világos éber tudatát elhomályosítja az asztráltest sötét, letompított tudata. Ez olyan, mint az álom-élmény éber állapotban.

Ezt a folyamatot Rudolf Steiner előadásaiban több ízben egy az életből vett és ezért különösen szemléletes példával világította meg. Fiatal korában személyesen találkozott egy emberrel, aki hirtelen elvesztette emlékezőképességét. Egy reggel felkelt, minden habozás nélkül otthagya házát, családját, vonatra ült és elutazott egy másik városba. Ott újra jegyet váltott egy további városba, ott egy harmadikba, és így tovább. Így utazgatott Európában több héten át anélkül, hogy tisztában lett volna azzal, mit tesz. Asztráltestének tudata alapján - melyben benne voltak az Énjének korábbi működése folytán létrejött szokások - külsőleg egész "értelmesen" viselkedett. Megváltotta a vasuti jegyeket, megnézte a menetrendet, utközben betartotta a viselkedési szabályokat, stb., mindemellett azonban nem volt öntudata, vagyis nem volt Énjének tudatában. Ez így ment mindaddig, míg végül visszanyerte individuális emlékezetének folyamatosságát és újra magáralálalt egy vadidegen város menhelyén. (3)

Ezt az esetet aztán Rudolf Steiner szellemtudományos szempontból a következőképpen magyarázta: "Emlékeinket ugyyszólván mint /a külvilágból szerzett/ élményeinkből kimunkált kincset magunkkal hordozzuk és ha kóros esetekben valami elvész ezekből az emlékekből, akkor ezáltal maga az Énünk károsodik meg." (4) Ebből egész világosan következik, hogy az asztráltestnek ilyen hatása az Énre - amikor is az emberi lény alacsonyabb tagja létre jögtalanul betolakodik a magasabbrendű tag szférájába, s így akadályozza annak törvényszerű működését - ellentétben áll a helyes fejlődéssel. (5)

Miután megismerkedtünk ezekkel a bevezető gondolatokkal, most már megvizsgálhatjuk a megbocsátás folyamatát a modern szellemtudomány szempontjából. A megbocsátás aktusában ugyanis szintén bizonyos fajta "megszakítást" vagy a "felejtés" egy pillanatát hívjuk létre bensőnkben, megszakítván az emlékezés folyamatos áramlását, mely éber éntudatunk egyik alapját képezi, de ilyenkor ezt teljesen tudatosan, saját akaratunkból tesszük. És ellentétben a fent idézett esettel, a megbocsátás aktusa, mint tudatos an előidézett felejtés, semmiféle kárt sem okoz az individuális emberi Énben. Éppen ellenkezőleg, a megbocsátás jelentékenyen megnöveli az Én erőit, megtisztítja és szellemivé teszi az ember belső világát. Ebből következik, hogy a valódi megbocsátás aktusában megnyilvánuló szellemi erő, mely lényegénél fogva erősíti az emberi Ént, nem származhat az asztráltestből, mely az Énre csak negatív módon, tudatát elhomályosítva tud hatni.

De mi az, ami az Énre pozitívan tud hatni? Erre a kérdésre egy alapvető pedagógiai törvény válaszol, melyet Rudolf Steiner a Gyógypedagógiai Kurzus második előadásában fogalmazott meg. ⁶ Itt megmutatja, hogy lényünk egyik tagja a másikra csak akkor tud pozitívan hatni, ha a hatás a magasabbrendűtől az alacsonyabbrendű felé irányul, és nem fordítva. Ezért pld. ha a nevelő pozitív változást akar elérni tanítványa vagy gondozottja fizikai testében, akkor éterteste erőiből kiindulva kell rá hatnia. Ha tanítványa vagy gondozottja étertestére akar pozitívan hatni, akkor saját asztráltestének erőire van szükség; az asztráltest pozitív befolyásolásához pedig az Én erőire. Végül a következő fokozatot, amely a kérdésünkre vonatkozó választ is tartalmazza, Rudolf Steiner maga a következőképpen fogalmazza meg: "... az Ént csak az befolyásolhatja, ami a Mánásban él /németül Geistselbst/. Itt figyelembe kell vennünk, hogy ez a törvény a helyes fejlődésben közreműködő ös sz es Hierarchia szellemi világbeli kölcsönhatásának földi képmása. S ez érvényes egészen a legmagasabbrendű kölcsönhatásig, akár egymásközt, akár az emberekkel kapcsolatban nyilvánuljon ez meg.

Igy tehát csakis az ember magasabb Énje vagy a Mánásza /Geistselbst/ tud pozitívan hatni mindennapi Énjére úgy, hogy ne ártson neki, sőt ellenkezőleg, növekedését, fejlődését segítse. Itt utalást találunk a megbocsátási folyamat legbelső mi-

benlétére: Az ember csak akkor tud valóban megbocsátani, vagyis az individuális Énjét hordozó emlékek áramlását saját akaratából úgy megszakítani, hogy ezzel önmagának a legcsekélyebb mértékben se ártson, ha lehetővé teszi, hogy kigyulladjon individuális Énjében magasabb Énjének fénye, vagy más szóval, ha képes Énjét áthatni Mánásza /Geistselbst/ erőivel. Ez pedig azt jelenti, hogy már magában a megbocsátás kérdésében benne van a magasabb és alacsonyabb Éntünk kölcsönös viszonya, úgyhogy nem érthetjük meg igazán ezt a viszonyt ha nem mélyedünk el a megbocsátás mibenlétének és jelentőségének vizsgálatába. Mert az, amit a magasabb Én az alacsonyabb Énnel kapcsolatban az egész földi élet folyamán szüntelenül véghez visz, az emberi nyelven kifejezve - a s z ü n e t n é l k ü l i m e g b o c s á t á s . Megbocsátja azt a számtalan hibát és tévedést, melyet alacsonyabb Éntünk állandóan újra elkövet, mindenek előtt azért, mert az esetek többségében egyáltalán vagy részben nem tud az őt állandóan vezető magasabb Én valódi impulzusairól /mert elfelejtette őket/.

Ha ezzel kapcsolatban tudatosítjuk magunkban azt, amire Rudolf Steiner rámutatott, vagyis hogy a fejlődés jelenlegi ciklusában az Őrzőangyal az, aki az ember magasabb Énjének /Manasz, Geist-selbst/ hordozója a szellemi világban, és ezért bizonyos szempontból nincs elvi különbség aközött, hogy azt mondjuk "a Mánász működik" vagy azt, hogy "az Angyal működik" az emberben, ⑦ akkor az eddig elmondottak megvilágosíthatják azt is, hogy milyen jellegű az a kölcsönös viszony, mely az ember és az őt vezető és védelmező Angyal között fennáll. Mert az Angyal viszonya az általa vezetett emberhez szigorúan Krisztusnak az előbbiekben már idézett szavai szerint alakul: "Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekednek." Hiszen az ember mindennapi éber tudatával legtöbb ször szinte semmit sem tud azokról a szándékokról, jelentős elhatározásokról, jövőbeni földi élete ideális tervéről, melyek születése előtt magasabb Énjében megfogantak és melyeket Angyala segítségével ő maga dolgozott ki. Azután mindezekről mit sem tudva, rájuk már nem emlékezve, élete folyamán olyan dolgokat csinál, lelkében olyan gondolatokat és érzéseket táplál, melyek nagy része ezeknek pontosan az ellenkezője. Másrészt éppen ez a nem-tudás /ugy is mondhatjuk, hogy elfelejtés/ az alapja annak, hogy az Angyal megbocsátó erői szinte határtalanok az általa vezetett emberrel szemben. Mert

ezek nélkül az erők nélkül, vagyis ha nem bocsátana meg neki mindig újra meg újra, vagy ahogy Krisztus Jézus maga mondta, "nem hét szer, hanem hetvenszer hétszer", (8) sohasem tudná a rábizott ember inkarnációról-inkarnációra helyesen vezetni anélkül, hogy egy pillanatra is cserbenhagyná.

Igy kíséri az Angyal az embert földi életében és a halál utáni létben, szüntelenül Krisztus szolgálatában állva, kinek impulzusát a szabályszerűen fejlett Angyal még az emberek előtt magába fogadta, mikor Krisztus, utban a Názáreti Jézusban való földi inkarnációja felé, áthaladt az Angyalok szféráján. (9)

A megbocsátásnak ez a jellegzetessége, hogy a magasabb és az alacsonyabb Én együttműködése jut benne kifejezésre, érthetővé teszi, hogy a keresztény ezoterika olyan vezető beavatottja mint Christian Rosenkreutz úgy viszonyul az ember magasabb Énjéhez mint azt az előző fejezetben leírtuk. Ez a viszony ugyanis jellegét tekintve közel áll az Angyal és az általa vezetett ember viszonyához, mert a nagy beavatottak saját fejlődésükben már ma elérték azt az állapotot, amelyet a többi ember csak a Jupiteren fog elérni.

1905. október 18-án tartott előadásában a következőképpen írja le Rudolf Steiner a beavatott és a más emberek magasabb Énje között fennálló viszonyt: "Az ember magasabb Énje egyáltalán nem valami olyan, ami bennünk él, hanem körülöttünk él. A magasabb Én nem más mint a magasabban fejlett individualitások. Az embernek tisztában kell lennie azzal, hogy a magasabb Én rajta kívül van. Ha önmagában keresné, sohasem találná meg. Azoknál kell hogy keresse, akik már megjárták azt az utat, amelyen mi járni akarunk... Ha valóban meg akarjuk ismerni a magasabb Ént, ott kell keresnünk, ahol már ma jelen van, a magasabbrendű individualitásoknál. Ilyen a tanítványok érintkezése a mesterekkel." (10)

Ha ma azt a számos visszaemlékezést olvassuk, melyeket Rudolf Steiner személyes tanítványai írtak, némelyiknél, ahogy leírja, hogy milyen benyomást tett rá mestere egyik vagy másik helyzetben, az az érzésünk, hogy a vele való találkozás a saját magasabb Énjével való találkozássá vált számára, melyet így, Rudolf Steinernek köszönhetően, először élhetett át.

Amilyen mértékben azonban a nagy beavatottak ezt a magasabb Ént képviselik, teljesíteniük kell ennek az Énnek az alacsonyabb

Énnel szembeni feladatát is, vagyis meg kell hogy bocsássanak neki, hogy továbbra is vele maradhassanak és segíthessenek neki a fejlődésnek nem a lefelé, hanem a felfelé haladó utját járni. És az igazi beavatottak valóban ezt teszik az emberekkel.

Fentieket összefoglalva, a következőképpen írhatjuk le a megbocsátás "okkult mechanizmusát": Az individuális Énből fakadó morális akarat erőfeszítései létrehozzák a megbocsátás aktusát, vagyis a bennünket ért sérelem, vagy ellenünk elkövetett igazságtalanság tudatos elfelejtését. Ezáltal az emlékezés megszakítás nélküli áramlásában, amely Énünket áthatja és éntudatunkat hordozza, ugyyszólván "emlékmentes terek" jönnek létre, ahova mostmár beáradhat a magasabb Én vagy Mánász /Geistselbst/ szubsztanciája. Ez a Mánászszubsztancia - azáltal, hogy az emlékek árja továbbviszi magával - behatol az emberi Énbe, ezt áthatja és szellemivé teszi. Ezzel nem hogy beszűkülne, hanem ellenkezőleg egyre inkább kitágul az emberi éntudat, és egyben magasabb morális erők hatják át, ami közelebb viszi ősképe átéléséhez, a Krisztussal való találkozáshoz a Földdel határos szellemi szférában.